

Oketopa 2022

Ko ō aiā tatau ma ō tiute ki tō haogalēmū ma tō ola mālōlō

Ko tauhaga uma, kua tokalahi lele nā tino e feoti pe lāvevea i ni fakalavelave i nā fale faigāluega mā e tokalahi lele atu e feoti vave māi ni tauale e māfua i nā gāluega. E i ei te tiute o tagata uma ke fehoahoani ke puipui ni fakalavelave.¹

Kāfai koe e faigāluega i luga o Niu Hila, e tatau ke iloa e koe ō aiā tatau ma ō tiute ki tō haogalēmū ma tō ola mālōlō, kae ke fakatūmau pea te haogalēmū ma te ola mālōlō o nā tino uma i te gāluega.

E i ei tō aiā tatau ke

AIĀ TATAU		Faigāluega i he hikomaga e haogalēmū ma ola mālōlō E i ei nā tulaga i te gāluega e ōno lavea ai koe pe tauale ai koe Ko te pihinihi e gālue ai koe, pe ko te pihinihi e taukikilāgia te koga e gālue ai koe, e a ia te tiute ke kikila nā tulaga fakapokepokegia tau te gāluega ki te haogalēmū ma te ola mālōlō.
		Fai ni au koleniga talafeagai kako heki kimata koe i he gāluega Ko te pihinihi e gālue ai koe, e tatau ke fakamautinoa kua i ei ni au koleni kua fai ke fakatino ai au gāluega i ni auala e haogalēmū ma lelei ki tō ola mālōlō. Fakamautinoa ko koe e mālmalama ki nā fakapokepokega ma vēhea ōi puipuia koe ma iētahi tino i te gāluega.
		Fakaaogā ni mahini, ni tāvale ma ni meafaigāluega e haogalēmū, Ko te pihinihi e tatau ke fakamautinoa ko nā meafaigāluega, nā tāvale ma nā mahini e fakaaogā e koe i te gāluega e haogalēmū ma lelei ke fakaaogā e koe.
		Tāofi pe na he kē faia ni gāluega e fakapokepoke. E i ei tō aiā tatau ke tāofia ai ni gāluega, pe muhu koe ōi fakatino ni gāluega, kāfai e talitonu koe, kāfai e fakatino te gāluega e ōno fakaāfāina ai e koe tō ola pe ko hētahi tino. Kāfai kua tāofi e koe he gāluega, e tatau ke fakailoa vave e koe ki tō pule gāluega.
		Ke maua e koe ni fakamatalaga āgai ki te haogalēmū ma te ola mālōlō lelei Ko te pihinihi e gālue koe ki ei, e tatau ke kavatu nā fakamatalaga i hē auala e mālmalama ai koe, fakatatau ki te haogalēmū ma te ola mālōlō lelei i te gāluega.
		Kope e puipuia ai te tino – Personal Protective Equipment (PPE) Ko te lahiga o nā taimi, ko te pihinihi e gālue ai koe, e tatau ke kavatu ni ō kope ke puipuia ai koe (PPE) kāfai e fofou ke tumau mau pea tō haogalēmū ma te ola mālōlō, fakatakitakiga, nā pulou makeke, nā mea pupuni taliga ma nā mata pupuni. E tatau ke fakaako koe e te pihinihi ki te fakaaogāga fakalelei, hako ma kikila fakalelei ō PPE. E hē tatau ke totogi e koe nā PPE ki te pihinihi e faigāluega ai koe. E mafai e koe ke kauamai lava ni ō PPE, kae e tatau ke hiaki muamua ma fakataga e tau pihinihi.

¹ Tulāfono ki na tulaga haogalēmū ma te ola lelei i te gāluega – Health and Safety at Work Act 2015.

AIĀ TATAU		Fakaleo mai tau tala Ko koe ko nā mata ma nā taliga o tau pihinihi. Kāfai e lea koe ki te pihinihi e gālue ai koe ki ō aitia, nā vaega o te olaga nā pa koe ki ei, pe ko ni popolega e ō koe ma nā hoa faigāluega ō koe, e fehoahoani ke nahe lavea pe āfaina tō ola mālōlō ma ō hoa faigāluega. E hē mafai ke taofi tau konokalate kāfai e lipoti e koe pe fakatino ni tulaga ke fōgia ai ni vaega fakatatau ki nā ola mālōlō lelei ma te haogalēmū. E holi tulafono he tino e faikino pe fai ni mea hē lelei ki a te koe ona ko koe kua fakahula e koe te tulaga haogalēmū ma ola mālōlō lelei.
		Ke tuku atu he āvanoa ke fai ai he leo E tatau ke lava nā āvanoa e fōki atu ke fakailoa mai ai ō lagona ma fai hao ki te faiga o nā tonu ki te haogalēmū ma te ola mālōlō i te gāluega. E aofia ai nā tonu āgai ki: - te tauakiga o tō ola mālōlō - te tulaga e i ei ai te hikomaga o tō fale faigāluega - nā fakamatalaga ma te koleniga o nā faigālega.
		Nā komiti – Health and Safety Representatives (HSRs) mā te Health and Safety Committees (HSCs) E mafai e koe oi fehili ki tau pihinihi ke maua hau HSR pe e HSC, ke fehoahoani ai ki te kaufaigāluega ma te pihinihi ke gālulue fakatahi ke fakalelei te tulaga o te haogalēmū ma te ola mālōlō lelei. E mafai foki e koe ke auai ki loto o he iuni (union). Mō ni iētahi fakamatalaga, <i>Worker Engagement, Participation and Representation</i> ni taki ki ni muna aogā e maua ite kupega WorkSafe: worksafe.govt.nz
		Ke fōki atu: - ni fale tukutua ma he tāpu ke fafano ai nā lima - mamā na vai e inu - koga e fakataunuku ai nā gāluega fakavave e fai auā te taimi - he koga ke fai ai nā mālōlōga vai kaiga e lelei ma malu.
		Mālamalama pe ko ni ā te fai kāfai e i ei he fakalavelave fakafuaheki Ko tō pule gāluega e manakomia ke fakamautinoa e iloa e koe au mea e tatau ke fai i he fakalavelave tutupu fakafuaheki, fakatakitakiga, kāfai e i ei he afi, e olo vēhea ki fafo pe ko he ā te fai kāfai e i ei he māfuiē.

Ō tiute i te gāluega

NĀ TIUTE		Kafai ko koe ko he tino faigāluega, e i ei ō tiute ke: - kikila fakalelei to haogalēmū ma to ola mālōlō lelei - kikila fakalelei ko au gāoioiga e fai e hē āfaina ai te ola mālōlō lelei ma te haogalēmū o iētahi tino - lagolago ki hō he polihī pe ko he taki lelei tau haogalēmū ma te ola mālōlō, pe ko te fakatinoga o te galuega a te pihinihi e gālue ai koe - mulimuli ki hō he fakatonuga e kavatu e te pihinihi e gālue ai koe.
		Ko he ā ta koe e fai kāfai koe e popole ki te tulaga o tō haogalēmū pe ko tō ola mālōlō? - Fakailoa ki tō pule gāluega pe ko te hui o te kaufaigāluega i nā tulaga tau haogalēmū ma te ola mālōlō. - Fehili ki te hoa gāluega pe ko he tino i te komiuniti ke fakailoa tō fakapopolega kāfai e hē ke mafaia oi fakailoa. - Fakafehokotaki te iuni (union) e mafai ke fakatino e ki lātou nā gāluega mō koe. - Fakafehokotaki te WorkSafe i te numela 0800 030 040. - Ahiahi te mātou kupega: worksafe.govt.nz (search 'concern')

Mō ni iētahi fakamatalaga āgai ki ō aiā tatau ma ō tiute, ahiahi te kupega WorkSafe: worksafe.govt.nz